

Vojenskopolitický význam Sokolova

Bylo to 8. března roku 1943, kdy se část jednotek německého 48. tankového sboru 4. tankové armády přibližovala k osadě Sokolovo, předsunutému postavení 1. československého samostatného polního praporu, který před pěti dny zaujal určitý úsek obranné linie urychleně vybudované na levém břehu řeky Mža s úkolem zdržet útok nepřítel, který pronikal směrem na Charkov. Průzkumné hlídky praporu již v dopoledních hodinách zjistily soustředování nepřátelských tanků v lesích před Sokolovem. Kolem 11. hodiny se samopalníci čtyř podporučíků Sochora střetli s nepřitelem u chutoru Pervomajskij. Odpoledne ve 13.30 vyrazilo dvanáct až čtrnáct tanků proti pravému boku sokolovské obrany. Dělostřelecká palba z postavení za řekou a z palebných postavení v Sokolově přinutila tanky k ústupu. Podle zápisu ve válečném deníku praporu nepřítel použil válečné lsi, když na svažitě pláni zanechal tři tanky, jejichž osádky zapálením dymovnic předstíraly zásah a opouštěli svá vozidla, zatímco uvnitř zůstali řidiči a střelci a zaměřovali cíle.

O dvě hodiny později nepřítel zopakoval útok na pravý bok a záhy udeřil i na levý bok a střed obrany více než 40 tanky a pěchotou na obrněných transportérech. Zatímco pěchotu se dařilo obráncům palbou zdržet, tanky, i když některé byly zasaženy, pronikly palebnou překradou. Trojice domněle vyřazených tanků vpravo přesnými zásahy umlčela protitankové prostředky obránců. Nadporučík Otakar Jaroš,

velitel zesílené 1. roty, která bránila Sokolovo, se snažil zasazováním zálohy křít trhliny v obraně. Zejména na jejím pravém okraji tanky sice vnikly do osady, ale pěchota byla palbou obránců od tanků oddělena a vázána urputným bojem zblízka.

Opakovanými ztečemi tanků a pěchoty za silné minometné podpory přes houževnatý odpor obránců nepřítel, i když za cenu nemalých ztrát, vnikal do vesnice. Četné tanky se sice obráncům podařilo zničit, avšak další si razily cestu vpřed. Obránci, podporovaní palbou sovětských dělostřelců, se v těžkých bojích o každý dům na Jarošův rozkaz stahovali ke kostelu, kde zaujímali kruhovou obranu.

V té době, kdy intenzita bojů vyvrcholila, rozhodl se velitel praporu přispět 1. rotě na pomoc zasazením čtyř 3. roty ze zálohy praporu pod velením rotmistra Voráče spolu s deseti tanky 179. tankové brigády. Těžké stroje se však pro pokračující oblevu již nedostaly přes rozměklý led řeky Mža. Voráčova četa svým protiútokem nepřítel překvapila, ale nemohla už zvrátit výsledek boje.

Velitel praporu plukovník L. Svoboda, když zjistil, že řeka se stala nepřekonatelnou překážkou pro tanky a že nepřítel je několikahodinovým bojem značně vyčerpan, vydal okolo 19. hodiny rozkaz, aby se obránci stáhli do postavení praporu za řeku. Protože bylo přerušeno spojení a spojka vyslaná s rozkazem zahynula, rozkaz byl doručen opožděně. Mezitím se ne-

přítel probil ke kostelu, kde nadporučík Jaroš s mnoha dalšími obránci padl. Zbytek roty, nad nímž převzal velení velitel 2. čety rotmistr Němec, se pak postupně, za neutuchající palby stahoval přes led do postavení praporu za řekou. Tím skončil boj o Sokolova. Jako předsunuté postavení splnilo svůj úkol. Jeho obránci houževnatým odporem zachytili nápor jednotek wehrmachtu a otupili jeho ostří natolik, že se podařilo splnit úkol praporu: nepustit nepřitele přes řeku Mža k Charkovu. Boje na linii řeky Mža pokračovaly ještě další den úspěšným večerním protiútokem 1. čs. samostatného praporu. Naši vojáci drželi obranu na řece Mža s neochabující chabostí až do 13. března. Bdělост spojaře Kurta Markoviče, který zachytil německou rádiovou zprávu o nepřátelské přípravě k útoku 11. března, umožnila dělostřeleckým přepadem chystaný útok v zárodku zneškodnit. Teprve když nacistická vojska na jiném úseku, západně od Sokolova, pronikla do týlu sovětské obrany a dočasně se opět zmocnila Charkova, československý prapor dostal rozkaz k odchodu za Severní Doněc, kde byl zařazen do zálohy Voroněžského frontu.

Státní boj 1. čs. samostatného praporu u Sokolova byl pozoruhodnou událostí. Již druhý den byl plukovníku Svobodovi doručen blahopřejný telegram představitelů hlavního stanu maršála Vasilovského i vojenské rady frontu. Sovětská informační kancelář 2. dubna roku 1943 vydala oficiální zprávu o úspěšné činnosti československé jednotky pod vedením plukovníka Svobody. V telegramu zmocněnce Rady lidových komisářů generála G. S. Žukova se říkalo: „Blahopřejí Vám k bojové zkoušce, kterou se ctí splnila pod Vaším velením československá jednotka. Projevila mužnost a vojenskou zdatnost v obranných bojích...“ Velení obdrželo čtená další blahopřání, vyslané Fierlingera, představitelů zahraničního vedení KSČ Klementa Gottwalda a Václava Kopeckého, předsedy čs. státní rady v Londýně P. Maxy, generála Vatutina. Ve všech sovětských novinách byl 18. dubna otištěn výnos Prezídia Nejvyššího sovětu SSSR o vyznamenání 87 československých vojáků. Za vzorné splnění úkolů velení na frontě v boji s fašistickými okupanty, za projevenou odvahu a hrdinství byl nadporučík Otakaru Jarošovi (po výšném in memoriam na kapitána), jako prvnímu zahraničnímu státnímu příslušníku posmrtně udělen titul hrdiny Sovětského svazu. Velitel praporu, plukovník Svoboda, byl rovněž jako první cizinec vyznamenán Leninovým řádem.

Vojenský význam bojů 1. čs. samostatného praporu u Sokolova spočíval v důsled-

ném splnění úkolu, kterým bylo zadržení nepřitele před Charkovem, a tím i v podílu na celkovém splnění úkolu obranných operací Sovětské armády během nepřátelského protiútoků v prostoru Charkova. Ještě větší význam měl zahraniční politický i vnitropolitický dosah boje u Sokolova. Čechoslováci si jako první zahraniční jednotka, v době pro Sovětský svaz nejtěžší, iniciativně vymohli zasazení na frontě po boku Rudé armády, a jak prohlásil M. I. Kalinin: „...do boje dali všechno, co měli“. To vyvolalo v sovětské veřejnosti mohutnou vlnu sympatií k národně osvobozenkému hnutí československého lidu. Byla založena jedna z nejceněnějších bojových tradic československo-sovětského spojení. Zpráva o boji československého praporu na sovětsko-německé frontě vyvolala značný ohlas i na Západě. Bojem u Sokolova bylo před očima celého demokratického světa popřeno kapitulanství československých mnichovanů a prokázány morální i bojové kvality československých vojáků, nesmiřitelný odpor našeho lidu k fašismu a odhodlání bojovat za svobodu vlasti. Českoslovenští vojáci, bojující pod vlajkou československého státu, jak tehdy prohlásil Klement Gottwald v moskevském rozhlasu, se stali symbolem nezávislosti Československa a dalším důkazem, že Československo je s hitlerovským Německem ve válečném stavu. Stali se symbolem rovnoprávného válečného spojení se Sovětským svazem a také symbolem toho, že spojenecká Rudá armáda vede zápas nejen za osvobození sovětských území od německých okupantů, nýbrž současně také za osvobození spojeneckého Československa.

Hrdinný boj československých vojáků u Sokolova posílil sebevědomí účastníků našeho národně osvobozené hnutí i na ostatních frontách druhé světové války i na domácí frontě, která byla rozhodující pro perspektivy národní a demokratické revoluce pod vedením Komunistické strany Československa. Tímto bojem byl zároveň zdárně dovršen mnohaměsíční ideologicko-politický zápas, který sváděli komunisté v řadách československé jednotky v SSSR se stoupenci buržoazního programu odboje o smýšlení vojáků i důstojníků. U Sokolova byl podán důkaz, že naprostá většina příslušníků československého praporu v čele s jeho velením je oddána idejím, které již v Buzuluku přesvědčivě vložil vojákům Klement Gottwald: idejím široké národní fronty boje proti fašismu, respektování vůle lidu ve vlasti, upevňování československo-sovětského spojení, aktivního boje po boku Sovětské armády. Byly to základní principy komunistické linie zahraničního vojenského odboje. Sokolovo potvrdilo je-

jich reálnost a přijatelnost pro většinu českého a slovenského lidu.

Dnes, s odstupem pětácti let, která v březnu roku 1988 uplynou od bojového křtu československého praporu u Sokolova, si uvědomujeme nepochybnou životnost jeho ideového odkazu. Je jím nerozborné, vpravdě bratrské československo-sovětské spojení, které se mnohokrát během té doby osvědčilo nejenom v dalších těžkých bojích československých vojenských jednotek v SSSR, ale i v poválečných letech revoluční výstavby československého lidově demokratického a socialistického státu

i armády. Toto spojení je zárukou bezpečnosti a pokrokového rozvoje československé socialistické republiky a tvoří organický článek bratrských vztahů spojujících státy socialistického společenství. Odkaz boje u Sokolova zároveň přesvědčivě dokládá vedoucí úlohu Komunistické strany Československa v národně osvobozeném boji, kdy získávala jeho účastníky pro ideje národní a demokratické revoluce, která se stala východiskem socialistické revoluce. Utvrzuje nás v přesvědčení o správnosti její politiky a legitimnosti její vedoucí úlohy i v současném životě našich národů.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Зденек Гавала

Модернизация содержания, методов и средств учебно-воспитательного процесса

3

Автор рассматривает основные задачи курсантов и слушателей высших военно-учебных заведений при повышении их готовности к выполнению должностных обязанностей в войсках. Упор делается на модернизацию содержания, методов и средств учебно-воспитательного процесса.

Полковник Йиржи Зайиц, кандидат философских наук

Совершенствовать выявление состояния дисциплины и причин чрезвычайных происшествий

7

Автор развивает актуальную проблематику, какими подходами и средствами укреплять воинскую дисциплину. Представляет и конкретизирует решения Всесармейского совещания по дисциплине, прошедшего в апреле 1987 года на основе данных из исследовательской практики и современной теории.

Генерал-майор Йосеф Павлас

Некоторый опыт по партийно-политической работе с резервистами и по их боевому слаживанию

13

Автор реагирует на требование по повышению качества подготовки резервистов так, как это определено в учебной документации. Обобщает некоторые данные и опыт, полученные в ходе учения соединения с резервистами. Этот опыт можно применить в аналогичной обстановке и в других соединениях и частях ЧНА.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта

К военной доктрине

17

Автор статьи на основе документа О военной доктрине государств — участников Варшавского Договора рассматривает некоторые задачи в области повышения боевой и мобилизационной готовности, строительства армии, а также военного искусства.

Полковник Йиндржих Вавра
полковник Мирослав Земан

Последствия военных космических приложений

22

Авторы анализируют последствия использования космического пространства в военных целях. В конфронтации двух классово антагонистических подходов к использованию космического пространства показывают безвыходность его милитаризации и стремление США нарушить стратегическое равновесие. Далее рассматривают мероприятия и задачи, предлагаемые социалистическими странами для усиления доверия между государствами.

Подполковник Йиржи Целер

Применение ОМГ для развития контрудара в оборонительной операции

27

Автор рассматривает основные проблемы применения ОМГ в контрударе, особенно анализирует силу и состав группы, масштаб ее боевых действий, содержание боевой задачи, запланированный ввод и ведение боя.

Подполковник Петр Немец, кандидат военных наук	
Вопросы преодоления противотанковой обороны противника	30
Автор свою статью взаимосвязывает со статьей, опубликованной во втором номере Военской мысли за 1986 год. В статье прежде всего анализируются вопросы огневого поражения противотанкового оружия и создания условий для преодоления противотанковой обороны противника по отдельным периодам, то есть при огневом обеспечении перемещения войск, огневой подготовке и поддержке войск.	
Полковник Павел Загоржик, доктор военных наук	
Вопросы моделированных расчетов соотношения сил	35
Автор на основе теоретического анализа описывает целесообразный способ определения боевых коэффициентов для оборонительного и наступательного боя с учетом других возможных влияний. Их определение документирует на примере постепенного моделирования боя.	
Полковник Франтишек Коржистек, кандидат военных наук, доцент	
Материально-учебная база к проблематике управления войсками	40
Автор объясняет возможности новых подходов к созданию учебной (тренировочной) базы, которая может содействовать повышению качества подготовки как слушателей, научно-педагогического состава, так и штабов тактического и оперативного звеньев управления.	
Полковник Вацлав Пидрман	
Организация и применение дивизионов артиллерийской разведки в ходе боевых действий	47
Автор статьи объясняет и разбирает проблематику, которая для ЧНА является совершенно новой потому, что в действующих боевых уставах, наставлениях и пособиях ЧНА не решены вопросы организации и боевого применения дивизионов артиллерийской разведки, ибо речь идет о новых элементах организации в некоторых частях (соединениях) ЧНА.	
Полковник Йозеф Рот, кандидат военных наук, доцент	
Какой истребитель нашей авиации необходим	55
Автор на основе послевоенного развития истребителей и их проверки в локальных войнах приводит свое мнение на наиболее вероятное развитие авиации с точки зрения тактики и оперативного применения.	
Подполковник Ярослав Зелены, кандидат военных наук	
Вопросы использования вычислительной техники в инженерных войсках	59
Автор показывает состояние и исследует опыт использования средств автоматизации и вычислительной техники, новые возможности применения современных и перспективных средств.	
Подполковник Вацлав Свобода	
К новым взглядам на проблематику оценки действительной радиационной обстановки	62
Автор раскрывает значение информированности штабов о действительной радиационной обстановке и ее предполагаемого развития, а также централизованной разработки информации, полученной радиационной разведкой.	
Майор Ладислав Йурча, кандидат военных наук	
Тенденции развития в области материально-технического обеспечения армейской авиации	68
Автор показывает возможные подходы к оптимизации системы обеспечения авиационным материалом класса ОЗ в ЧНА. В общем определяет проект интегрированной	

модели и распределения авиационного материала, в том числе и его аппликации в автоматизированной подсистеме авиационно-технического и эксплуатационного обеспечения армейской авиации.

Полковник Ярослав Лишка

- Специфика продовольственного обеспечения фронтовой авиации в операции** 73
 Автор разбирает специфику продовольственного обеспечения фронтовой авиации и способы доукомплектования авиации продовольствием.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- Некоторые особенности подготовки и ведения оборонительных операций на горно-лесистой местности** 75

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Павел Заградничек, кандидат военных наук

- Перспективы дальнейшего развития ОМП в странах НАТО** 83
 Автор анализирует тенденции развития новых средств поражения. Внимание уделяет химическому, бактериологическому (биологическому) оружию и перспективным видам средств массового поражения.

Полковник Карел Рихтер, кандидат философских наук

- Военно-политическое значение Соколова** 90
 Автор раскрывает главные принципы ввода Первого чехословацкого отдельного батальона у Соколова и его значение для нашего национально-освободительного движения на остальных фронтах Второй мировой войны и на оккупированной Родине.